

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

УДК 378:004.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18622567>

Трансформація викладацької діяльності в умовах інтеграції інструментів ІІІ в освітній процес закладів вищої освіти

Кочергіна Світлана Станіславівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри міждисциплінарних соціально-гуманітарних студій, ТОВ «Технічний університет "Метінвест політехніка"»,
м. Запоріжжя, Україна, <https://orcid.org/0009-0008-7768-2974>

Давидюк Алла Романівна,

старший викладач кафедри іноземних мов, Київський національний
економічний університет імені В. Гетьмана, м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0009-0004-2797-6860>

Різак Галина Вікторівна,

кандидат фармацевтичних наук, радник директора Благодійного
Фонду підтримки освіти і науки, науково-технічної
та інноваційної діяльності, м. Ужгород, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-0230-2366>

Прийнято: 24.01.2026 | Опубліковано: 12.02.2026

***Анотація.** Стрімкий розвиток цифрових технологій та їхня інтеграція в освітнє середовище зумовлюють необхідність переосмислення ролі викладача, методів навчання та організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Метою дослідження є комплексний аналіз трансформації*

професійних функцій викладача, педагогічних підходів та організації навчання в умовах застосування інструментів штучного інтелекту (далі – ШІ), а також визначення їхнього значення для підвищення якості вищої освіти. **Методологічну основу** дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний і структурно-функціональний підходи, порівняльний аналіз, а також узагальнення результатів сучасних наукових досліджень у сфері цифрової трансформації освіти. **Результати дослідження** доводять, що інтеграція інструментів ШІ зумовлює переорієнтацію викладацької діяльності з трансляційної моделі навчання на фасилітаційну, консультативну та аналітичну, посилюючи роль викладача як модератора освітнього процесу й гаранта академічної доброчесності. Встановлено, що застосування ШІ сприяє персоналізації навчання, оптимізації оцінювання результатів навчальної діяльності та підвищенню ефективності освітніх комунікацій, водночас актуалізуючи ризики, пов'язані з етичними аспектами, захистом даних і формуванням залежності від цифрових технологій. **Висновки.** Трансформація викладацької діяльності в умовах упровадження інструментів ШІ є об'єктивним і незворотним процесом, що потребує розроблення інституційних політик їхнього застосування, системного підвищення цифрової та ШІ-компетентності викладачів, а також чіткого розмежування функцій людини й технологій в освітньому процесі. Обґрунтовано, що інтеграція ШІ має розглядатися як інструмент підтримки викладача, а не його заміни, що є необхідною умовою забезпечення якості та сталого розвитку вищої освіти.

Ключові слова: штучний інтелект, вища освіта, викладацька діяльність, цифрова трансформація, цифрова компетентність, інструменти ШІ, якість освіти, академічна доброчесність.

Transformation of teaching activities in the context of integrating AI tools into the educational process of higher education institutions

Svitlana Kochergina,

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Department of
Interdisciplinary Social and Humanitarian Studies, LLC «Technical University
‘Metinvest Polytechnic’», Zaporizhzhia, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0008-7768-2974>

Alla Davydiuk,

Senior Lecturer, Foreign Languages Department, Kyiv National Economic
University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0004-2797-6860>

Galina Rizak,

Candidate of Pharmaceutical Sciences, Adviser to the Director of the Charitable
Foundation for the Support of Education and Science, Scientific, Technical and
Innovative Activities, Uzhgorod, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-0230-2366>

Abstract. *The rapid development of digital technologies and their implementation in the educational environment necessitate a rethinking of the role of the teacher, teaching methods, and the organization of the educational process in higher education institutions. The **study aims** to conduct a comprehensive analysis of changes in teachers' professional functions, pedagogical approaches, and the Organisation of teaching under the influence of AI tools, and to determine their significance for improving the quality of higher education. The **methodological basis** of the study consists of general scientific and specialized methods of cognition, in particular analysis and synthesis, induction and deduction, systemic and*

*structural-functional approaches, comparative analysis, and the generalization of the results of modern scientific research on the digital transformation of education. The **results of the study** show that integrating AI tools reorients teaching activities from a translational model of learning to a facilitative, consultative, and analytical one, thereby strengthening the teacher's role as a moderator of the educational process and a guarantor of academic integrity. It has been established that the use of artificial intelligence contributes to the personalization of learning, the optimisation of the assessment of learning outcomes, and the improvement of the effectiveness of educational communications, while at the same time highlighting the risks associated with ethical issues, data protection, and the formation of dependence on digital technologies. The **conclusions** are that the transformation of teaching activities in the context of the introduction of AI tools is an objective and irreversible process that requires the development of institutional policies for the use of artificial intelligence, the systematic improvement of the digital and AI competence of teachers, and a clear distinction between the functions of humans and technologies in the educational process. It is argued that integrating AI should be seen as a tool to support teachers, not replace them, which is a key condition for ensuring the quality and sustainable development of higher education.*

Keywords: *artificial intelligence, higher education, teaching, digital transformation, digital competence, AI tools, quality of education, academic integrity.*

Постановка проблеми. Цифрова трансформація вищої освіти є одним з основних напрямів модернізації освітніх систем у глобальному та національному вимірах. Активне впровадження цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту (далі – ШІ), зумовлює істотні зміни у змісті, формах і методах навчання, а також у професійній діяльності науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти (далі – ЗВО). В умовах зростання обсягів

інформації, розвитку дистанційної та змішаної форм навчання, а також підвищених вимог до персоналізації освітнього процесу застосування інструментів ШІ набуває особливої актуальності.

Інтеграція ШІ в освіту дає змогу автоматизувати рутинні завдання, аналізувати дані та створювати персоналізовані траєкторії для кожного здобувача. Генеративні системи ШІ, інтелектуальні навчальні платформи та інструменти освітньої аналітики впливають не лише на організацію навчання, а й на характер професійної діяльності викладача, трансформуючи традиційні підходи до викладання, оцінювання та взаємодії зі здобувачами освіти.

У зазначених умовах відбувається трансформація ролі викладача у ЗВО. Традиційна модель, орієнтована переважно на трансляцію знань, поступається підходу, де педагог виконує функції фасилітатора освітнього процесу, наставника та аналітика освітніх результатів. Його увага зміщується на розвиток критичного мислення здобувачів, формування їхніх аналітичних і цифрових компетентностей, а також на забезпечення етичного та відповідального застосування інструментів ШІ у навчанні. З огляду на це постає необхідність наукового осмислення змін викладацької діяльності та визначення напрямів її адаптації до умов інтеграції ШІ в освітній процес ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження, присвячені застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) у навчанні, підкреслюють їхній позитивний вплив на якість освітнього процесу. Зокрема, О. Бойко (O. Boiko), В. Гурська (V. Hurskaya), Т. Мороз (T. Moroz), Т. Трон (T. Tron) та В. Козак (V. Kozak) [1] обґрунтовують ефективність мультимедійних засобів у формуванні мовної компетентності, активізації освітньої діяльності та підвищенні мотивації здобувачів освіти. В іншому дослідженні О. Ю. Бойко [2] акцентовано на потенціалі методології інтегрованого предметно-мовного навчання (Content and Language Integrated Learning, CLIL) у поєднанні з віртуальними освітніми середовищами для

розвитку писемної англомовної комунікації. Важливим є також доробок І. Реги (I. Rega) та співавторів [3], у якому наголошується на необхідності вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності ЗВО в умовах цифровізації. Практичні аспекти застосування ІІІ та суміжних цифрових технологій у професійній підготовці фахівців розкрито в дослідженнях Г. Марчишак (H. Marchyshak) [4] та В. Гук (V. Guk) [5]. Автори підкреслюють, що впровадження інноваційних технологій сприяє міждисциплінарній взаємодії, розвитку практичних навичок і водночас потребує переосмислення педагогічних ролей викладача.

Теоретичні засади впливу ІІІ на вищу освіту ґрунтовно розкрито в праці С. Попеніч (S. Popenici) та С. Керр (S. Kerr) [6], які розглядають інтелектуальні системи як чинник трансформації традиційних моделей навчання, ролі викладача та взаємодії між учасниками освітнього процесу. Подальший розвиток цих ідей представлено в систематичному огляді С. Ван (S. Wang) та співавторів [7], у якому узагальнено основні напрями застосування ІІІ в освіті, зокрема персоналізацію навчання, освітню аналітику та автоматизоване оцінювання.

Питання формування ІІІ-компетентностей у ЗВО висвітлено в роботі Б. Мемаріан (B. Memarian) і Т. Долек (T. Doleck) [8], які наголошують на необхідності інтеграції ІІІ-грамотності в освітні програми. У контексті розвитку обчислювального мислення значущим є дослідження Е. Рахімі (E. Rahimi) та С. Маатгейс (C. Maathuis) [9], що демонструє потенціал інструментів ІІІ для розвитку когнітивних та аналітичних навичок здобувачів освіти.

Окрему групу становлять дослідження, присвячені генеративному ІІІ та його впливу на педагогічну практику викладача. Так, А. Гіміре (A. Ghimire), Дж. Прейзер (J. Prather) і Дж. Едвардс (J. Edwards) [10] аналізують ставлення педагогів до застосування генеративних інструментів ІІІ, виявляючи як

позитивні очікування, так і занепокоєння щодо академічної доброчесності. Подібні проблеми порушено також у роботі Б. Огунлесе (B. Ogunleye) та співавторів [11], у якій розглядаються трансформації практик оцінювання в умовах поширення генеративного ШІ.

У статті С. Ельнаффар (S. Elnaffar), Ф. Рашиді (F. Rashidi), А. Абуалкішик (A. Abualkishik) [12] здійснено систематичний огляд сучасних досліджень щодо застосування чат-ботів, генеративних інструментів ШІ та інтелектуальних тьюторських систем у навчанні програмування, з акцентом на їхній педагогічний потенціал. Автори виокремлюють як позитивні ефекти (персоналізація навчання, оперативний зворотний зв'язок), так і ризики впровадження ШІ, зокрема проблеми академічної доброчесності та надмірної залежності здобувачів освіти від технологій.

Український науковий дискурс доповнює аналіз соціальних, етичних та організаційних аспектів інтеграції інтелектуальних алгоритмів у вищу освіту. У своїх працях О. Чайка (O. Chaika) [13], А. Хоменко [14], І. Шалкіна та О. Подзигун [15] акцентують на готовності освітньої системи до впровадження ШІ, наявних викликах та перспективах розвитку.

Таким чином, аналіз наукових публікацій засвідчує комплексний характер досліджень у сфері застосування інтелектуальних систем в освіті. Водночас недостатньо висвітленими залишаються питання цілісної трансформації викладацької діяльності в умовах системної інтеграції інструментів ШІ, що зумовлює актуальність подальших досліджень у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених застосуванню цифрових технологій в освітньому процесі ЗВО, низка важливих аспектів залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, більшість робіт зосереджуються на окремих інструментах або педагогічних ефектах їхнього застосування, тоді як

комплексна трансформація викладацької діяльності в умовах системної інтеграції інструментів ІІІ розглядається фрагментарно. Недостатньо дослідженими залишаються питання поєднання педагогічних, аналітичних та етичних функцій викладача, формування цілісної моделі ІІІ-компетентностей науково-педагогічних працівників, а також впливу інституційних політик і нормативного середовища на характер застосування ІІІ в освітньому процесі. З огляду на це актуалізується потреба в науковому обґрунтуванні трансформації ролі викладача як фасилітатора, ментора й куратора критичного й відповідального застосування ІІІ, що становить потенційний внесок дослідження в розвиток теорії та практики вищої освіти.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексне дослідження трансформації викладацької діяльності в закладах вищої освіти в умовах інтеграції інструментів ІІІ в освітній процес.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено розв'язання таких наукових завдань:

1. Визначити основні напрями трансформації ролі та компетентнісної моделі викладача в умовах цифровізації освітнього середовища.
2. Систематизувати переваги, ризики та обмеження впровадження інструментів ІІІ в освітній процес.
3. Розробити практичні рекомендації щодо ефективної та етично виваженої інтеграції інструментів ІІІ в діяльність викладачів ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування інструментів ІІІ в закладах вищої освіти охоплює кілька основних напрямів. По-перше, вони використовуються для підготовки навчальних і методичних матеріалів, що дає викладачеві змогу зосередитися на творчих і аналітичних аспектах викладання. По-друге, інструменти ІІІ застосовуються в системах оцінювання, зокрема для автоматизованої перевірки тестових завдань, формування зворотного зв'язку та аналізу навчальних досягнень здобувачів.

По-третє, важливим напрямом є персоналізація навчання, що реалізується через адаптивні платформи та аналітичні системи. Окрему роль ІІІ відіграє в науковій діяльності викладачів і здобувачів, зокрема в аналізі наукових джерел, обробці емпіричних даних та підготовці наукових текстів із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Аналітичний інструментарій ІІІ охоплює системи навчальної аналітики (learning analytics) та прогностичні моделі (predictive systems), що ґрунтуються на аналізі великих масивів освітніх даних. Його застосування дає змогу відстежувати навчальну активність здобувачів, прогнозувати рівень успішності, своєчасно виявляти ризики академічної неуспішності та формувати рекомендації щодо корекції освітніх траєкторій. Для викладача такі інструменти стають засобом аналітичної підтримки ухвалення педагогічних рішень, сприяючи переходу від інтуїтивного до доказового підходу в організації освітнього процесу.

Адаптивні навчальні платформи застосовують алгоритми ІІІ для динамічного налаштування змісту, темпу та складності навчального матеріалу відповідно до індивідуальних потреб і рівня підготовки здобувача. Вони забезпечують персоналізоване навчання, підвищують мотивацію та сприяють формуванню індивідуальних освітніх траєкторій. У цьому контексті роль викладача трансформується від безпосереднього подання матеріалу до проєктування освітнього середовища та педагогічного супроводу процесу навчання.

Інтеграція інструментів ІІІ в освітній процес ЗВО зумовлює глибинну трансформацію викладацької діяльності, що проявляється в зміні функціональних ролей педагога, переосмисленні його професійних компетентностей та модернізації методик. Викладач перестає бути лише джерелом знань, оскільки значна частина інформаційної функції передається цифровим системам, здатним оперативно генерувати, аналізувати та

структурувати освітній контент. За таких умов важливого значення набуває функція викладача як ментора, який здійснює індивідуальний супровід здобувача, сприяє розвитку його освітньої автономії та формуванню навичок саморефлексії.

Паралельно посилюється функція викладача як фасилітатора освітнього процесу. Йдеться не лише про організацію взаємодії між здобувачами, а й про створення освітнього середовища, у якому інструменти ШІ застосовуються як допоміжні засоби для досягнення навчальних результатів. Викладач координує освітню діяльність, спрямовує пізнавальну активність здобувачів і забезпечує інтеграцію цифрових рішень у традиційні та інноваційні форми навчання.

В умовах широкого доступу до генеративних систем ШІ особливої значущості набуває роль педагога як куратора критичного мислення. Викладацька діяльність дедалі більше зосереджується на розвитку здатності здобувачів до критичного аналізу інформації, оцінювання об'єктивності джерел, виявлення помилок і упереджень у згенерованому контенті. Таким чином, викладач забезпечує не лише засвоєння знань, а й формування метакогнітивних навичок, необхідних для відповідального застосування ШІ.

Водночас педагог виконує функцію контролера етичного й правомірного застосування ШІ в освітньому процесі. Це передбачає дотримання принципів академічної доброчесності, захисту авторських прав, конфіденційності даних та запобігання зловживанню інструментами ШІ під час навчання та наукової діяльності. У цьому контексті викладач є основною фігурою у формуванні культури відповідального застосування цифрових технологій у ЗВО.

Зазначені зміни зумовлюють необхідність формування нових цифрових та ШІ-компетентностей викладачів. Крім базових цифрових навичок, сучасний науково-педагогічний працівник повинен володіти знаннями щодо

принципів функціонування систем ІІІ, можливостей і обмежень їхнього застосування, а також методів інтеграції інструментів ІІІ в освітній та науковий процес. Це вимагає системного підвищення кваліфікації викладачів та оновлення програм професійного розвитку.

Трансформація викладацької діяльності також супроводжується зміною педагогічних методик і форм навчання. Традиційні лекційні формати доповнюються або замінюються змішаним, проблемноорієнтованим та проєктним навчанням, у межах яких інструменти ІІІ застосовуються для підтримки самостійної роботи здобувачів освіти, аналізу навчальних результатів і надання персоналізованого зворотного зв'язку. Таким чином, викладацька діяльність набуває більш аналітичного, консультативного та стратегічного характеру, що відповідає сучасним вимогам розвитку вищої освіти в умовах цифровізації.

Упровадження інструментів ІІІ в діяльність ЗВО супроводжується низкою викликів і ризиків, пов'язаних із нормативно-правовим регулюванням, академічною доброчесністю й готовністю педагогічних кадрів до цифрових змін [3, с. 579–582]. У табл. 1 узагальнено основні виклики та ризики впровадження інструментів ІІІ в закладах освіти.

Таблиця 1

Основні виклики та потенційні ризики застосування ІІІ у вищій освіті

Виклик / ризик	Зміст та прояви	Потенційні наслідки для освітнього процесу	Роль викладача в мінімізації ризиків
Загрози академічній доброчесності	Застосування генеративних інструментів ІІІ для некоректного виконання навчальних і наукових завдань, плагіат, підміна авторства	Зниження якості освітніх результатів, девальвація оцінювання, порушення етичних стандартів	Формування правил застосування ІІІ, розроблення альтернативних форм оцінювання, розвиток академічної культури

Виклик / ризик	Зміст та прояви	Потенційні наслідки для освітнього процесу	Роль викладача в мінімізації ризиків
Ризик зниження когнітивної активності здобувачів	Надмірна залежність від ІІІ під час виконання навчальних завдань, зменшення самостійного аналізу та творчої діяльності	Поверхнєве засвоєння знань, послаблення критичного та аналітичного мислення	Стимулювання проблемноорієнтованого навчання, контроль рівня самостійності здобувачів
Етичні та правові обмеження застосування ІІІ	Порушення конфіденційності даних, авторських прав, відсутність чітких нормативних регламентів	Юридичні ризики для ЗВО, зниження довіри до цифрових інструментів	Дотримання етичних стандартів, інтеграція норм академічної доброчесності та правового регулювання
Психологічний і професійний спротив викладачів	Побоювання втрати професійної ролі, недостатній рівень цифрових та ІІІ-компетентностей	Гальмування інноваційних процесів, формальний характер цифровізації	Підвищення кваліфікації, формування позитивної мотивації та підтримка професійної адаптації

Джерело: створено авторами

Розгляд проблемних аспектів упровадження інструментів ІІІ в практику ЗВО дає підстави стверджувати про багатовимірний характер трансформацій, спричинених застосуванням інтелектуальних систем в освітньому процесі. Усвідомлення зазначених ризиків створює підґрунтя для підвищення цифрової компетентності викладачів та формування моделей відповідального застосування ІІІ як допоміжного інструменту, що сприяє підвищенню якості вищої освіти, а не підмінює її фундаментальні цінності.

Сучасні інструменти ІІІ дедалі активніше застосовуються в освітній діяльності ЗВО, створюючи нові можливості й одночасно виклики для викладачів і здобувачів. До таких інструментів належать генеративні мовні моделі (наприклад, ChatGPT та Google Gemini), асистенти на основі Copilot, а також системи автоматизованого оцінювання (наприклад, Gradescope AI) та сервіси для моніторингу академічної доброчесності (Turnitin). Ці технології

можуть прискорювати підготовку навчальних матеріалів, автоматизувати рутинні завдання, а також розширювати можливості адаптивного навчання [16]. Університети поступово впроваджують різні форми інтелектуалізованих цифрових рішень: від автоматизованих систем підтримки здобувачів до аналітичних інструментів для управління освітнім процесом. Показовим є використання суперкомп'ютера IBM Watson для консультування здобувачів, аналізу великих масивів освітніх даних та оптимізації адміністративних процедур [6, с. 22–23]. Інтеграція таких технологій змінює структуру й сприйняття якості освітніх послуг, зумовлюючи перехід до більш персоналізованих, оперативних і даноорієнтованих моделей функціонування ЗВО.

У контексті методів викладання генеративні моделі, зокрема ChatGPT, застосовуються для створення дидактичних текстів, генерації прикладів задач, пояснень складних концепцій і навіть взаємодії зі здобувачами у форматі діалогу, що дає змогу викладачам підсилювати пояснення матеріалу та адаптувати його до потреб аудиторії. Аналогічно, сервіси на основі ШІ (наприклад, Microsoft Copilot або інтеграція ШІ у LMS) автоматизують підготовку презентацій, тестів і конспектів, а також допомагають у розвитку навичок критичного мислення через активне застосування інструментів під час занять [17].

Щодо оцінювання результатів навчання, інструменти на кшталт Gradescope AI можуть автоматично перевіряти програмний код, тести і навіть частково відкриті відповіді, що прискорює процес оцінювання та знижує навантаження на викладачів у великих групах. Такі системи часто інтегруються з навчальними платформами, що дає змогу формувати швидкий зворотний зв'язок здобувачам і вивільняє час для індивідуального наставництва [18].

Водночас застосування інструментів ШІ для моніторингу академічної доброчесності, як-от Turnitin із детекторами ШІ, має суперечливий характер: з одного боку, такі системи допомагають ідентифікувати можливі випадки неправомірного використання генеративного контенту, а з іншого – через обмежену точність можуть давати помилково позитивні результати, що призводить до необґрунтованих розслідувань та конфліктів між здобувачами й закладом освіти [19].

Ці технології змушують університети переглядати традиційні підходи до оцінювання освітніх результатів: дедалі частіше викладачі комбінують автоматизовані інструменти з якісними формами оцінювання – презентаціями, проєктними роботами, усними захистами, які складніше проаналізувати автоматично – для збереження стандартизованої та глибокої оцінки знань здобувачів [20].

Отже, упровадження інтелектуальних систем у ЗВО має відбуватися комплексно, з урахуванням як технологічних можливостей, так і етичної відповідальності всіх учасників освітнього процесу. У цьому контексті питання академічної доброчесності стає центральним у цифрову епоху: без чітких інституційних правил та етичних норм застосування ШІ здобувачі можуть прагнути обійти оцінювальні вимоги, а викладачі – некритично покладатися на автоматизовані системи. Це підкреслює потребу у створенні внутрішніх політик щодо застосування ШІ, які б визначали правила, межі й рекомендації для зваженого застосування таких інструментів в освітній і науковій діяльності. Такі політики мають ґрунтуватися на засадах академічної доброчесності, етичної відповідальності, захисту персональних даних і дотримання авторських прав, а також бути узгодженими з національним законодавством і міжнародними рекомендаціями у сфері цифрової освіти.

Важливо також забезпечити системне підвищення кваліфікації викладачів у сфері застосування інструментів ШІ. У сучасних умовах

формування цифрових та ІІІ-компетентностей науково-педагогічних працівників повинно розглядатися як безперервний процес професійного розвитку, що охоплює як технічні навички роботи з системами ІІІ, так і педагогічні, етичні та методологічні підходи їхнього застосування. У цьому контексті доцільним є впровадження спеціалізованих програм підвищення кваліфікації, тренінгів і міждисциплінарних курсів, спрямованих на формування у викладачів здатності до педагогічно виваженого застосування та інтеграції інструментів ІІІ в освітній процес без втрати якості освіти й педагогічної автономії.

Ефективна та етично виважена інтеграція інструментів ІІІ в діяльність викладачів ЗВО потребує системного підходу, що поєднує педагогічну доцільність, професійну відповідальність та дотримання принципів академічної доброчесності. Завданням ЗВО є створення умов, за яких ІІІ розглядається не як альтернатива або заміна викладача, а як інструмент підтримки його професійної діяльності. Застосування ІІІ має бути спрямоване на автоматизацію рутинних завдань, аналітичну підтримку освітніх рішень та персоналізацію навчання, що дасть змогу викладачеві зосередитися на творчих, менторських і виховних функціях. Усі основні дидактичні й оцінювальні рішення повинні залишатися у сфері професійної компетенції викладача, що сприятиме збереженню суб'єктності як педагога, так і здобувача вищої освіти. Така модель інтеграції ІІІ сприятиме підвищенню якості освітнього процесу, збереженню провідної ролі викладача та формуванню збалансованої взаємодії між людиною та цифровими технологіями у вищій освіті.

Особливого значення в умовах цифрової трансформації освіти набуває дотримання принципу прозорості застосування інструментів ІІІ в освітньому процесі. Викладачі мають інформувати здобувачів про допустимі формати застосування ІІІ під час виконання навчальних завдань, а також чітко

окреслювати межі відповідальності за результати освітньої діяльності. Такий підхід сприяє формуванню культури усвідомленого застосування цифрових технологій і запобігає порушенням академічної доброчесності, зокрема прихованому використанню автоматизованих засобів для виконання контрольних або кваліфікаційних робіт.

Етично виважена інтеграція ІІІ також передбачає критичне ставлення до результатів, згенерованих розумними алгоритмами, з урахуванням можливих помилок, упередженостей і контекстуальних викривлень. Викладачі повинні вміти здійснювати експертну перевірку згенерованого контенту, особливо у сферах, що мають нормативно-правове, наукове або соціально чутливе значення. Це дасть змогу мінімізувати ризики поширення неперевіреної інформації й забезпечити відповідність навчального матеріалу сучасним науковим стандартам.

Важливим аспектом ефективної цифровізації є дотримання вимог інформаційної безпеки та захисту персональних даних. Використання платформ ІІІ в діяльності викладачів повинно здійснюватися з урахуванням чинного законодавства у сфері захисту інформації, а також внутрішніх політик ЗВО. Неприпустимим є передавання конфіденційних даних здобувачів або результатів їхньої освітньої діяльності до зовнішніх сервісів без належної правової підстави та інформованої згоди.

Таким чином, практичні рекомендації щодо інтеграції інструментів ІІІ в діяльність викладачів ЗВО ґрунтуються на поєднанні технологічних можливостей із педагогічними цінностями, етичними стандартами та принципами академічної відповідальності. Саме за такого підходу можливо забезпечити підвищення якості освітнього процесу, розвиток цифрової компетентності викладачів і здобувачів та формування сталих моделей застосування інновацій в системі вищої освіти.

Висновки. У дослідженні узагальнено основні теоретичні та прикладні аспекти трансформації викладацької діяльності в умовах інтеграції інструментів ІІІ в освітній процес ЗВО. Встановлено, що впровадження ІІІ є не окремим технологічним нововведенням, а комплексним чинником зміни змісту, форм і методів педагогічної діяльності. Застосування генеративних, аналітичних та адаптивних інструментів ІІІ сприяє підвищенню ефективності організації освітнього процесу, розширює можливості персоналізації навчання та змінює характер взаємодії між викладачем і здобувачами вищої освіти.

Наукова новизна статті полягає в комплексному осмисленні трансформації викладацької діяльності крізь призму функціональних ролей викладача в умовах застосування інструментів ІІІ. Обґрунтовано перехід від традиційної моделі викладання, орієнтованої на трансляцію знань, до моделі, у якій викладач є ментором, фасилітатором освітнього процесу, куратором критичного мислення та гарантом етичного застосування ІІІ. Практична значущість дослідження полягає в можливості використання отриманих висновків під час розроблення інституційних політик цифрової трансформації ЗВО, програм підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, а також під час модернізації освітніх програм з урахуванням потенціалу ІІІ.

Трансформація викладацької діяльності в умовах інтеграції ІІІ має важливе значення для забезпечення якості вищої освіти. Застосування ІІІ як інструменту підтримки викладача сприяє підвищенню об'єктивності оцінювання, розвитку індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів та формуванню в них компетентностей, необхідних для професійної діяльності в умовах цифрової економіки. Водночас збереження провідної ролі викладача як носія педагогічних цінностей, етичних норм і критичного мислення є визначальним чинником ефективної та відповідальної інтеграції ІІІ в освітній процес.

Отже, успішна інтеграція інструментів ІІІ в ЗВО можлива лише за умови системного підходу, який поєднує технологічні інновації з педагогічною рефлексією та інституційною підтримкою. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на емпіричне вивчення впливу інструментів ІІІ на результати навчання та професійний розвиток викладачів у різних галузях знань.

Список використаних джерел

1. Boiko O., Hurskaya V., Moroz T., Tron T. V., Kozak V. Análisis de métodos de enseñanza del inglés como lengua extranjera mediante tecnologías multimedia. *Revista Eduweb*. 2025. Vol. 19, № 2. P. 70–81. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2025.19.02.5>.
2. Бойко О. Ю. Місце методології CLIL у навчанні віртуальної англomовної письмової комунікації учнів середньої школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2023. № 4. С. 133–146. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/5058> (дата звернення: 21.01.2026).
3. Rega I., Palyukh A., Motsa A., Pysarchuk O., Androshchuk A. Improving the legislative and regulatory support of higher education institutions in Ukraine. *Lex Humana*. 2023. Vol. 15, № 1. P. 574–588. URL: <https://seer.ucp.br/seer/index.php/LexHumana/article/view/2657> (дата звернення: 21.11.2025).
4. Marchyshak H. Innovative educational practices in the professional training of designers for collaboration with other creative industries. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2025. № 24. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17533021>.
5. Guk V. Professional training of makeup artists in the film industry in the transition to VR and AR technologies. *Sciences of Europe*. 2025. № 166. P. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15654500>.

6. Popenici S. A. D., Kerr S. Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*. 2017. Vol. 12. Article 22. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41039-017-0062-8>.
7. Wang S., Wang F., Zhu Z., Wang J., Tran T., Du Z. Artificial intelligence in education: a systematic literature review. *Expert Systems with Applications*. 2024. Vol. 252, P. A. Article 124167. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2024.124167>.
8. Memarian B., Doleck T. Teaching and learning artificial intelligence: Insights from the literature. *Education and Information Technologies*. 2024. Vol. 29, P. 21523–21546. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12679-y>.
9. Rahimi E., Maathuis C. AI in computational thinking education in higher education: a systematic literature review. *arXiv Preprint*. 2025. URL: <https://arxiv.org/abs/2510.09677> (дата звернення: 21.01.2026).
10. Ghimire A., Prather J., Edwards J. Generative AI in education: A study of educators' awareness, sentiments, and influencing factors. *arXiv Preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2403.15586> (дата звернення: 21.01.2026).
11. Ogunleye B., Zakariyyah K. I., Ajao O., Olayinka O., Sharma H. Higher education assessment practice in the era of generative AI tools. *arXiv Preprint*. 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2404.01036> (дата звернення: 21.01.2026).
12. Elnaffar S., Rashidi F., Abualkishik A. Z. Teaching with AI: A systematic review of chatbots, generative tools, and tutoring systems in programming education. *arXiv Preprint*. 2025. URL: <https://arxiv.org/abs/2510.03884> (дата звернення: 21.11.2025).
13. Chaika O. The role of artificial intelligence in higher education. *Молодь і ринок*. 2023. № 6. С. 69–74. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287898>.

14. Хоменко А. Готовність до впровадження штучного інтелекту в освітній процес. *Вища освіта України*. 2025. № 2 (97). С. 102–107. DOI: [https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2025.2\(97\).12](https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2025.2(97).12).
15. Шалкіна І., Подзигун О. Інтеграція технологій штучного інтелекту в освітню галузь: виклики та перспективи. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education*. 2025. № 75. С. 161–172. DOI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2025-75-161-172>
16. Рішення на основі ІІ від Microsoft. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/education/ai-in-education> (дата звернення: 21.11.2025).
17. Як штучний інтелект змінює освіту у 2025: трансформація онлайн-навчання. URL: <https://md-eksperiment.org/post/20250522-yak-shtuchnyj-intelekt-zminjuye-osvitu-u-2025-transformatsija-onlajn-navchannja> (дата звернення: 21.11.2025).
18. Штучний інтелект в системі інформаційно-аналітичного супроводу цифрової трансформації освіти. Віртуальний читальний зал освітянина. Рубрика «Освіта і наука в умовах війни» (онлайн-проект), 2024. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742563/1/3-ER-ai-ias-dt-2024.pdf> (дата звернення: 21.11.2025).
19. Вирішення проблем виявлення ІІ в академічних колах. 2024. URL: <https://surl.li/ytvrho> (дата звернення: 21.11.2025).
20. Академічна спільнота і генеративний штучний інтелект. 2024. URL: <https://lib.udu.edu.ua/novyny/akademichna-spilnota-i-heneratyvnyy-shtuchnyy-intelekt> (дата звернення: 21.11.2025).
21. Wang H., Dang A., Wu Z., Mac S. Generative AI in higher education: seeing ChatGPT through universities' policies, resources, and guidelines. *arXiv Preprint*. 2023. URL: <https://arxiv.org/abs/2312.05235> (дата звернення: 21.11.2025).